

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ОСІБ З ОЗНАКАМИ МЕЖОВОГО РОЗЛАДУ ОСОБИСТОСТІ

В. В. Пундєв

кандидат психологічної наук,
доцент кафедри соціальної і прикладної психології
ОНУ імені І. І. Мечникова

В. В. Морозова

студент 4-го курсу психології,
ОНУ імені І. І. Мечникова

Постановка проблеми. Поняття межовий розлад особистості є відносно новим. Воно не входило в діагностичні посібники з психічних розладів Американської психіатричної асоціації до 1980 року (в цьому році з'явилося перероблене і доповнене видання Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – DSM – III). Хоча комплекс характерних особливостей, що становить дану діагностичну категорію був визнаний набагато раніше. Вперше термін «межовий» використав А. Штерн в 1939 році, щоб описати хворих, що проходять амбулаторне лікування, і яким не допомагав класичний психоаналіз. Такі хворі не вписувалися в категорії «невротичних» або «психотичних» пацієнтів [2, с. 8]. Проблемою є те, що особи з межовим розладом особистості (МРО) можуть бути небезпечні для себе і оточуючих, їх реакції часом бувають непередбачувані і незрозумілі для інших людей. Через їх реакції на ті чи інші події, люди з МРО часто залишаються на самоті,

суспільство відштовхує їх, що ще сильніше дестабілізує їх особистість.

Мета статті: висвітлити та обґрунтувати результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження особливостей соціально-психологічної адаптації осіб з межовим розладом особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особи з межовим розладом особистості (МРО) мають ряд особливостей, які значно ускладнюють процес їх адаптації в соціумі, і погіршують якість життя в цілому. Слід виділити деякі з них [2]: різкі перепади настрою і афективна нестійкість; імпульсивність; суїцидальна або парасуїцидальна поведінка (наприклад, порізи на тілі); постійне відчуття спустошеності, хронічне відчуття порожнечі; нездатність контролювати свої емоції (дратівливість, гнів, лютя); бачення життя в «чорно-білих» тонах; неможливість перебувати в глибоких міжособистісних відносинах; страх самотності, страх бути кинутим; порушення ідентифікації.

Результати дослідження. Для виявлення особливостей соціально-психологічної адаптації осіб з межовим розладом особистості були використані: методика діагностики соціально-психологічної адаптації Роджерса-Даймонд [4, с. 457-465]; методика виявлення ознак МРО (Т. Ю. Ласовська; Ц. П. Короленко; С. В. Ясчніков) [1, с. 48-77], на основі діагностичних критеріїв межового розладу особистості згідно DSM-III-R і DSM-IV. В ході проведення нашого дослідження, в осіб з проявами ознак межового розладу особистості, були виявлені наступні показники особливостей соціально-психологічної адаптивності: середній показник за шкалою адаптивності в представлений вибірці (N = 30) дорівнює 46,4 балів, що відповідає середньому рівню соціально-психологічної адаптації. Даний рівень характерний для помірної адаптивності людини до умов взаємодії з оточуючими його людьми в системі міжособистісних відносин. Низький рівень спостерігається у 20% досліджуваних. Такий рівень адаптації говорить про непристосованість психічної діяльності до умов навколишнього

середовища, а також свідчить про стан дезадаптації в цілому. Лише 3,3% всіх респондентів вибірки показали високий рівень соціально-психологічної адаптації.

Кореляційний аналіз виявив тенденції значущого взаємозв'язку між показником кількості ознак межового розладу особистості (МРО) і деякими показниками соціально-психологічної адаптації. Так, наприклад, інтегративний показник адаптації обернено пропорційне пов'язаний з виразністю ознак межового розладу особистості ($r = -0,452$, $p < 0,05$) [3]. Це означає, що при більш високій вираженості ознак МРО, у випробовуваних спостерігаються низький рівень адаптації та ознаки дезадаптації. Також, слід зазначити важливість взаємозв'язку вираженості ознак МРО і таких показників як: прийняття себе ($r = -0,52$, $p < 0,01$), прийняття інших ($r = -0,483$, $p < 0,01$), емоційний комфорт ($r = -0,367$, $p < 0,05$) [3].

Висновки

1. Межовий розлад особистості (МРО) – це розлад психіки, при якому відзначається підвищена емоційна нестабільність поведінки. Особи з МРО схильні до імпульсивних вчинків, різких перепадів настрою, агресивної поведінки і депресивності.

2. Особи з межовим розладом особистості мають ряд особливостей, які ускладнюють процес їх соціально-психологічної адаптації. Різкі перепади настрою, афективна нестійкість, імпульсивність, дратівливість - все це несприятливо позначається на взаєминах з іншими людьми. Так само у людей з МРО спостерігаються проблеми з самооцінкою і прийняттям себе.

3. За результатами емпіричного дослідження було встановлено, що при більш високій вираженості ознак МРО, у випробовуваних спостерігаються низький рівень адаптації, ознаки дезадаптації, емоційного дискомфорту та емоційної нестійкості. Емоційна лабільність (нестійкість емоцій), імпульсивність та самопошкоджувальна поведінка є важливими діагностичними критеріями межового розладу особистості.

Список використаної літератури

1. Ласовская Т. Ю. Опросник для диагностики пограничного личностного расстройства формы "А" // Консультативная психология и психотерапия. 2014. Том 22. № 2. С. 48-77.
2. Лайнен М. Когнитивно-поведенческая терапия пограничного расстройства личности: моногр. / Марша Лайнен. – М.: Вильямс, 2015. – 592 с.
3. Морозова В. В. Психологічні особливості осіб із межовим розладом особистості / В. В. Морозова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія». – 2018. – Випуск № 2(9). – С. 47-52.
4. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие / Д. Я. Райгородский. – Самара: Издательский Дом "БАХРАХ-М", 2008. – 672 с.